

מהלכות מוקצה עפ"י שו"ע – שו"ז ילקוט יוסף ופוסקים אחרונים

מוקצה בכלי שמלאכתו להיתר

הגדרה: כלי שמלאכתו להיתר הוא כלי שמיועד לשימוש למלאכות שמוותרות בשבת, או שלפחות מחצית שימוש למלאכות שמוותרות בשבת. **הערה:** מותר לטלטל הכוונה לטלטול ברשות היחיד, או במקום שיש עירוב מושלם.

במסכת שבת קכג: מובא: "תנו רבנן, בראשונה היו אומרים שלושה כלים ניטלים בשבת...היתרו וחזרו והתירו וחזרו והתירו..." נחלקו בפירוש הדברים אביי ורבא, פירושו של רבא התקבל להלכה, והוא: היתרו – כלי שמלאכתו להיתר, לצורך גופו או מקומו, חזרו והתירו – כלי שמלאכתו להיתר אפילו מחמה לצל, חזרו והתירו – כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו או לצורך מקומו. הסיבה להיתרים הנ"ל על פי פירוש רש"י נבעה מכך שחכמים ראו שקדושת השבת במלאכת ההוצאה נשמרת ואין עוד צורך בהגבלות החמורות.

לדעת רוב הראשונים כל הכלים שהיו בכלל הגזירה והותרו בטלטול ביום שבת, לא הותרו לגמרי, שיהיה מותר לטלטלם ללא צורך כלל, אלא הותרו לצורך כלשהו, ובכלל זה לצורך הכלי, כגון טלטולו מחמה לצל. וכן פסק מרן השו"ע. כמו כן כל הכלים שלא היו בכלל הגזירה מותרים בטלטול אפילו שלא לצורך כלל.

פרטי הלכות

א. כלי סעודה כגון כוסות צלחות מזלגות וכדומה, לדעת התוספות שבת קכג: לא היו בכלל הגזירה, לכן מותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל, אך מדברי הרמב"ם, הכולבו המאירי ועוד ראשונים, וכן נראה מדעת מרן השו"ע שהכלים הנ"ל היו בכלל הגזירה והותרו, ומשהותרו הותרו רק לצורך כלשהו, כגון מחמה לצל. וכן דעת פוסקים ספרדים אחרונים רבים, ובכללם הבן איש חי שנה ב' פרשת מקץ.

ב. יש לציין כי פוסקים רבים מצאו צדדים להקל, כגון אם הזזת הכלים עוזרת לאדם לפרוק מתחים וכדומה, ובשו"ת "אבני נזר" הביא ראייה לכאורה להיתר טלטול בכלי שמלאכתו להיתר אפילו שלא לצורך, ממסכת שבת קנז. אך בסוף דבריו כתב כי לא כתב זאת אלא כדי ללמד זכות על רוב העולם, שאינם נזהרים בזה.

ג. עפ"י האמור לעיל, לכתחילה יש להיזהר כשיושבים סביב השולחן וכדומה, שלא להזיז את כלי האוכל ממקום למקום ללא צורך כלל.

ד. אין לטלטל בשבת כסא, שולחן או סטנדר ללא צורך כלל, ככל הכלים שמלאכתם להיתר.

ה. כלים חד פעמיים, שם כלי עליהם ומותר לטלטלם ככל הכלים שמלאכתם להיתר.

ו. מותר לטלטל אלבוס תמונות, או תמונות, וכן תמונות הנמצאות במסגרת זכוכית, ככל הכלים שמלאכתם להיתר.

ז. מותר לטלטל אגרטל עם פרחים, ושאר מיני בשמים ממקום למקום, ככל הכלים שמלאכתם להיתר. אם באגרטל יש הדסים של מְצוּחָה, אין לטלטלו בחג הסוכות, מפני שהוקצה למצוותו.

ח. מאפּרה, יש המחשיבים אותה ככלי שמלאכתו להיתר, שהרי במאפּרה אין עושים פעולה האסורה, ויש המחשיבים אותה ככלי שמלאכתו לאיסור, מפני שנעזרים בה בפעולת העישון, וטוב להחמיר בזה, אולם אם משתמשים במאפּרה גם לפסולת אוכל וכדומה, נחשבת היא ככלי שמלאכתו להיתר, ומותר לטלטלה ככל הכלים שמלאכתם להיתר.

ט. עציץ שיש בו עפר, וגדלים בו פרחי נוי וכדומה, אסור לטלטלו ממקום למקום על גבי הרצפה, וכמו כן אסור להעבירו מהרצפה לאוויר ולהיפך, מפני שזה תולדה של קוצר וזורע.

י. משקפת (לא חשמלית), המשמשת לצפייה מקרוב או מרחוק אינה מוקצה ומותר לטלטלה ככל הכלים שמלאכתם להיתר. אולם מצלמה, סרט הצילום ושאר אביזרי הצילום, נחשבים הם למוקצה ככלים שמלאכתם לאיסור.

יא. מטאטא המשמש לניקוי רצפת הבית, לגבי ספרדים נחשב ככלי שמלאכתו להיתר ומותר לטלטלו ככל הכלים שמלאכתם להיתר, ובזמן הזה שרוב רובם של הבתים מרוצפים, יש להקל בזה גם לאשכנזים, ההולכים לפי הרמ"א.

יב. ספרי הקודש לא היו בכלל הגזירה ולכן מותר לטלטלם בשבת, אפילו שלא לצורך כלל. ומותר לטלטלם אפילו אם הספרים עומדים לסחורה.

יג. יש שכתבו שאסור לקרוא בשבת בכתבי קודש המיועדים להגהה מחשש שמה יכתוב, כמו שאסור לקרוא לאור הנר שמא יטה, אך דעת רוב הפוסקים להיתר זאת, מאחר ואין זה דומה להטיית הנר, שהיא פעולה שבקלות נכשלים בה. עם כל זאת, אין לקרוא בכתבים אלו לצורך הגהה בלבד מפני הכנה.

יד. ספרים עם תמונות, כגון: קטלוגים לפרסום מוצרים כל שהם מותר להסתכל בהם בשבת, כאשר המטרה היא ליהנות מהתמונה, או להכיר את המוצר. ואם הקטלוג כולל מחירים רצוי להימנע מלקרוא בו בשבת כי קשה להבדיל בין הסתכלות בתמונות להתעניינות במחירים.

טו. מגילת אסתר בכל שבתות השנה אינה מוקצה, ודינה ככל כתיבי הקודש, אולם לגבי שבת שחל טו' באדר בשבת, ראוי להימנע מלטלטלה אפילו כדי ללמוד בה, מפני שבמקרה כזה אסרו חכמים לקרא בה על מנת לצאת ידי חובת קריאת מגילה.

טז. יום יד' אדר שחל ביום ראשון, ראוי לכתחילה לא לטלטל את המגילה לפני שבת לבית הכנסת, מפני שיש בזה הכנה לחול, ואם נאלץ לטלטלה טוב שיעשה זאת בדרך לימוד.

יז. מאכלים ומשקים לא היו בכלל הגזירה, וכן מותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל, ואפילו אם האוכלים נמצאים בקופסאות שימורים, שקיות, או שהם מוקפאים כשיש שהות שחלק מהם יפשיר במידה שיהיה ראוי למאכל, אך אסור לטלטל גרוגרות וצימוקים שהונחו ליבוש, וכן אין לטלטל פרות שנשרו מהאילן בשבת.

יח. הבגדים לא היו בכלל הגזירה ולכן מותר לטלטל בגדים אף אם אינו רוצה להשתמש בהם באותו זמן, ואף אם הם מונחים בארון הכביסה או במיבש הכביסה.

אמרי בינה – שבזו המידות הטובות

כתיב וכשיש אמת למטה, אז ישקיף ה', יתעלה, בצדק על הארץ, שנאמר (תהלים פה יב): "אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף". לכן ראה שיהיו כל ענייניך באמת, רע או טוב, ותסמוך על "האל הנאמן שומר הברית והחסד לאהביו ולשומרי מצוותיו" (דברים ז ט).

מה היא נאמנותו? שהוא שומר הברית: אם צדיק חטא חטא קל הוא פורע גמולו בעולם הזה. וזה דבר ברור, שטוב יותר לצדיק להיות נידון אפילו ביסורים כאיוב כל ימיו בגופו, שהוא דבר בזוי, בעולם הזה - שהוא לו זמן קצר לחיות, ולתת גמול הטוב לנשמה, שהוא נכבד בעולם העליון - שאינו כלה ואינו פוסק עולמית.

זה יותר טוב לצדיק ממה שלא היה פורע לו חטאיו בעולם זה, והיה דן אותו בעולם הנשמות ביסורי גיהינום, או מחמת חטאו ימעט לנשמתו מן מעלתה בעולם הנשמות והידבקה לזיו העליון, אשר לזה האור אין לו ערך ודמיון. ולרשעים נתן להם גמולם בהנאה מועטת הפוסקת, ובעולם הקצר הוא העולם הזה, וחטאם שמור לעולם הארוך, ובצער גדול שהוא גיהינום, אשר לאותו צער אין לו ערך. (עפ"י אורחות צדיקים שער האמת)